

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 129/17

Møtedato: 30.11.2017

Dato: 23.11.2017

Arkivsaknr: 2017/10495

Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen ved Universitetet i Bergen

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- Rapport om fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen m/vedlegg (behandlet i Forskningsutvalget sak 18/17):
<http://www.uib.no/fa/110120/m%C3%B8te-7-september-2017>
- PhD-program og kvalitetssikring – høringsrunde. Forskningsutvalget sak 19/17:
<http://www.uib.no/fa/111337/m%C3%B8te-1-november-2017>

Saken gjelder:

Forskerutdanningen ved UiB er nå organisert i et institusjonsovergripende ph.d.-program som ikke er innbefattet i kvalitetssikringssystemet til UiB. På bakgrunn av NOKUTs anbefalinger etter tilsynet med universitetets kvalitetssikringssystem i 2013, samt endringer i Studiekvalitetsforskriften og Tilsynsforskriften, besluttet universitetsledelsen å nedsette en arbeidsgruppe for å utrede hensiktsmessigheten av dagens ordning.

Arbeidsgruppen fant at forskerutdanningen må inkluderes i institusjonens kvalitetssikringssystem, og at dette må utvikles i tråd med doktorgradsstudiets særpreg. Arbeidsgruppen kom videre frem til at dagens ordning ikke gir en tilfredsstillende hjemmel til fakultetene med hensyn til fastsetting av egne regler, ledelse og kvalitetssikring. Etter å ha vurdert ulike former for organisering av forskerutdanningen kom arbeidsgruppen frem til at en ordning med fakultetsprogram best vil ivareta ledelse og kvalitetssikring av forskerutdanningen, samt etterleve nasjonale regler. Arbeidsgruppens rapport ble sendt ut på høring til fakultetene. Med unntak av HF og KMD er fakultetene gjennomgående positive til endringen. Universitetsledelsen slutter seg til disse vurderingene og fremmer følgende forslag til vedtak:

Forslag til vedtak:

1. Universitetsstyret vedtar at UiB innfører fakultetsvise ph.d.-program, ved at det opprettes **ett** program for hvert fakultet. Ett program skal ikke forstås kun som et studieprogram, men som en forvaltningsstruktur for UiBs forskerutdanning.
2. Universitetsstyret vedtar mal for ph.d.-programbeskrivelse og gir universitetsledelsen fullmakt til å justere denne i saksforberedelsene til å opprette fakultetsvise ph.d.-program.
3. Universitetsstyret ber om at fakultetene forbereder en sak om opprettelse av ph.d.-programmene for universitetsstyret hvor programbeskrivelsen inngår i saken. Universitetsledelsen setter tidsfrist for dette.

4. Universitetsstyret fastsetter kvalitetssikringssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB slik det er beskrevet i vedlegg B og C. Universitetsledelsen får fullmakt til å justere dette frem mot opprettelsen av fakultetsprogrammene. Kvalitetssikringssystemet forvaltes av forskningsadministrativ avdeling. Universitetsstyret ber om at kvalitetssikringssystemet evalueres etter 3 år
5. Universitetsstyret ber om at ph.d.-forskriften revideres for å hjemle fakultetsvise programmer og fakultetenes myndighet, og fremlegges for universitetsstyret i løpet av vårsemesteret 2018.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

14.11.2017/Espen Dahle/Yngve Brynjulfsen/avdelingsdirektør Christen Soleim

Vedlegg:

1. Saksframstilling
2. Vedlegg A: Utkast til mal for fakultetenes programbeskrivelser
3. Vedlegg B: Forslag til struktur, myndighet og kvalitetssikring ved forskerutdanningen
4. Vedlegg C: Forslag til elementer i kvalitetssikringssystem for forskerutdanningen

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
129/17

Møtedato:
30.11.2017

Arkivsaksnr:
2017/10495

Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen ved Universitetet i Bergen

Bakgrunn

Utviklingen av forskerutdanningen og endrete forutsetninger for organisasjonsform

Doktorgradsstudiet har vært i endring siden gradsreformen fant sted med overgangen fra de fagspesifikke doktorgradene til ph.d.-graden. Samtidig ble tredje syklusutdanningene en del av Bolognaprosessen. I den grad forskerutdanningen ble oppfattet som et studium før Bolognaprosessen, var det den individuelle veiledningsrelasjonen som sto i sentrum. Utviklingen har gått i retning av stadig større grad av institusjonsansvar. Effekten av dette har vært at en større andel fullfører doktorgraden samt at institusjonskapasiteten til å gi doktorgradsutdanning har blitt større.

Som en konsekvens av Bolognaprosessen er høyere utdanning organisert i studieprogram som leder frem til en grad. For 1. syklus/bachelorutdanning er programmet beregnet på å gi en stor mengde studenter den samme faglige strukturen og innholdet. For 2. syklus/masterutdanning legger programmet og det faglige innholdet opp til mer selvstendig arbeid gjennom masteroppgaven. For forskerutdanningen vil det faglige innholdet være bygget opp rundt den enkelte kandidat, og programinnholdet er da de reglene og de prøveformene som styrer forskerutdanningsløpet til kandidaten. Ph.d.-forskriften gir mye av dette innholdet, og det er store fellestrekk for alle ph.d.-kandidater både på UiB og i Norge. Det primære formålet med en forskerutdanning er å lære å forske gjennom å forske. Strukturene innenfor forskerutdanningen bygger opp under dette formålet blant annet ved at avhandlingsarbeidet utgjør størstedelen av studieløpet. De strukturene ph.d.-forskriften ved UiB gir, åpner opp for en stor grad av fleksibilitet hvor kandidat og veileder kan utforme forskningsprosjektet innenfor eller på tvers av vitenskapsdisipliner. En rigid studieplan for tredje syklus kan derfor hindre at forskningen til ph.d.-kandidatene blir så god som den kunne ha vært.

I denne prosessen fant det også sted en nasjonal samordning av ph.d.-forskriftene ved de ulike doktorgradsgivende UH-institusjonene. Dette ble samordnet gjennom at Universitets og høyskolerådet, i samarbeid med UH-institusjonene, utviklet veiledende retningslinjer for ph.d.-graden. Ph.d.-forskriften er omfattende og regulerer alt fra formål med utdanningen, opptak, opplæringsdel, veiledning, avhandling bedømmelse og prøveformer. Forskriften inneholder også kvalitetssikringselementer som fremdriftsrapportering og midtveisevaluering. På grunn av særpreget til doktorgradsutdanningen, samt omfanget og de ulike funksjonsområdene til ph.d.-forskriften, har erfaringen vært at forskerutdanningen har vært tilstrekkelig regulert, og at den nåværende organisasjonsformen har vært hensiktsmessig. I og med at doktorgradsstudiet er omfattet av den samme regelutviklingen som finner sted for Bachelor og Masterstudiet har ph.d.-studiet blitt omfattet av mer regulering i Universitets og

høyskoleloven, Studiekvalitetsforskriften og Tilsynsforskriften. Denne regelutviklingen har gått i retning av økt fokus på kvalitetssikring og utvikling samt studieledelse. Kunnskapsdepartementet har også signalisert at de ikke ønsker for smale ph.d.-program, og har i studiekvalitetsforskriften satt nedre grense til 15 stipendiater.

Kvalitetssikring er hjemlet og regulert i Universitets- og høyskoleloven, Studiekvalitetsforskriften samt Tilsynsforskriften. I Studiekvalitetsforskriften heter det blant annet:

§ 2-1. Krav til systematisk kvalitetsarbeid

- (1) Universiteter og høyskoler skal ivareta ansvaret for kvaliteten i utdanningen gjennom systematisk kvalitetsarbeid som sikrer og bidrar til å utvikle kvaliteten i studietilbudene. Videre skal institusjonene legge til rette for løpende utvikling av utdanningskvaliteten, kunne avdekke sviktende kvalitet i studietilbudene og sikre tilfredsstillende dokumentasjon av kvalitetsarbeidet. Institusjonene skal kvalitetssikre alle forhold som har betydning for studiekvaliteten, fra informasjon overfor mulige søkere til avsluttet utdanning.
- (2) Institusjonene skal gjennomføre periodiske evalueringer av studietilbudene sine. Representanter fra arbeids- eller samfunnsliv, studenter og eksterne sakkyndige, som er relevante for studietilbudet, skal bidra i evalueringene. Evalueringresultatene skal være offentlige.

Videre er det satt klare krav til ledelse av studieprogram:

Studietilsynsforskriften § 2-3. Krav til fagmiljø:

(3) Studietilbudet skal ha en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og -utvikling av studiet.

Universitetsledelsen opprettet en arbeidsgruppe for å vurdere hensiktsmessigheten av den nåværende organiseringen av forskerutdanningen og komme med forslag til en alternativ organiseringsform. Arbeidsgruppen skulle også komme med et forslag til et helhetlig og hensiktsmessig kvalitetssikringssystem. Rapporten fra arbeidsgruppen ble oversendt universitetsledelsen juni 2017, og den ble sendt på høring til fakultetene over sommeren.

Dagens organisering av forskerutdanningen ved UiB – Arbeidsgruppens vurderinger:

Ved UiB er forskerutdanningen ved de ulike fakultetene og disiplinene organisert i ett felles ph.d.-program med én felles ph.d.-grad. Dette programmet styres av en forskrift, og styret ved UiB har det overordnede ansvaret for ph.d.-utdanningen. Siden UiB har ett ph.d.-program ligger den formaliserte ledelsen av programmet på rektor ved UiB. Ansvaret for gjennomføringen av ph.d.-utdanningen er delegert til fakultetene. Forskningsadministrativ avdeling har hovedansvar for å koordinere forskerutdanningen ved UiB.

Fakultetene har i dag ansvar for opptak, opplæringsdel, veiledning, bedømming og å avholde prøveforelesning og disputas. På grunn av den store faglige bredden innenfor forskerutdanningen er det behov for fakultetsmessige tilpasninger av studiet. Fakultetene har derfor gjennom en lengre periode utformet egne praksiser for gjennomføring av forskerutdanningen. Selv om det er sterke argumenter for nødvendigheten av dette, må fakultetsregler vedtas av universitetsstyret for å være gyldige. Dette har ikke blitt gjort. Flere kvalitetssikringselementer i doktorgradsutdanningen er forankret på fakultetsnivået. Like fullt eksisterer det ikke noe helhetlig kvalitetssikringssystem for doktorgradsutdanningen ved UiB. Den eksisterende kvalitetssikringen av doktorgradsstudiet ved UiB er også mangelfull i forhold til kravene i Studiekvalitetsforskriften.

Dagens organisering av forskerutdanningen i ett program har enkelte utfordringer knyttet til seg i forhold til de fullmaktene fakultetene har i henhold til ph.d.-forskriften. Dette gjelder spesielt i forhold til ledelse av programmet og muligheten til å utforme og vedta fakultetsregler. §3 i ph.d.-forskriften lyder:

§ 3 Ansvar for ph.d.-utdanningen

Styret ved Universitetet i Bergen har det overordnede ansvaret for ph.d.-utdanningen ved institusjonen. Ansvaret for gjennomføringen av ph.d.-utdanningen er delegert til fakultetene innenfor deres respektive fagområder. Ansvaret for koordinering av tverrfaglig og tverrfakultær ph.d.-utdanning skal ivaretas av et vertsfakultet.

Ved UiB er det rektor og universitetsstyret som innehar den formaliserte ledelsen av programmet og forskriften gir ikke fakultetene noe mandat for dette. Selv om forskriften flere steder tildeler fakultetene oppgaver i forhold til gjennomføringen av doktorgradsutdanningen gir ikke forskriften fakultetene en klar hjemmel til å fastsette egne regler. Praksisen ved UiB er at fakultetene i dag gjør dette.

Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen

I arbeidsgruppens vurdering av fremtidig organisering var det premisset om at et ph.d.-program skal ha en tydelig ledelse med ansvar for kvalitetssikring og utvikling som dannet grunnlag for drøftingene til arbeidsgruppen. I valg av organisasjonsform for forskerutdanning er det flere hensyn som må balanseres. Organisasjonsformen må være innenfor de reglene som gjelder på feltet, den må være hensiktsmessig i forhold til de funksjonene som skal utføres og den bør ikke bryte for radikalt med eksisterende drift av forskerutdanningen. Universitetet må altså avgjøre hvilket organisasjonsnivå ph.d.-program bør legges på og hva som bør være avgjørende for dette valget. Tre ulike modeller ble tatt i betraktning: disiplinbaserte-, fakultetsbaserte- og institusjonsovergrepene-ph.d.-program.

Disiplinbaserte ph.d.-program:

Fordelen med svært fagnære disiplinbaserte ph.d.-program kan være et sterkt faglig eierskap og ledelse av programmet. Det muliggjør også en mer spesifikk læringsutbyttebeskrivelse. Samtidig kan en svært fagnær modell gjøre at krav til opplæringsdel og avhandling blir så spesifikke at tverrfaglige kandidater møter hindringer i sine doktorgradsløp. Med en slik organisering vil den faglige ledelsen av programmet være på instituttnivå mens forvaltningen av ph.d.-programmet vil være på fakultetsnivå. Dette kan innebære en mer ressurskrevende drift av forskerutdanningen. Det kan også innebære at programledelsen og kvalitetssikringen kommer for tett på doktorgradskandidatene og veilederne. En disiplinbasert organisering av ph.d.-program vil være utfordrende for mange fagmiljø på UiB på grunn av at disse vil være for små i forhold til kravet i Studiekvalitetsforskriften §3-3 om 15 stipendiater. For de fagdisiplinene som ikke oppfyller dette kravet vil man måtte lage ph.d.-program med andre fagdisipliner, og man vil dermed ikke ha noe klart organisasjonsprinsipp som grunnlag for opprettingen av ph.d.-program. Dette kan bli utfordrende når man skal lage regler spesifikt for et ph.d.-program som rommer få fagdisipliner. Regler for en liten gruppe ph.d.-kandidater fra definerte fagmiljø kan bli mer spesifikke og dermed vanskeligere å bli enige om, ved for eksempel to fagmiljø, enn mer generelle regler som skal gjelde flere fagmiljø.

Ett institusjonsovergrepene ph.d.-program:

Forskerutdanningen ved UiB er i dag organisert i et institusjonsovergrepene program. Realiteten er derimot at mye av det ansvaret som ligger i ledelsen av programnivået, samt drift og forvaltning i dag finner sted på fakultetsnivået. Det er ingenting formelt i veien for å beholde ordningen med ett ph.d.-program. Et overgrepene ph.d.-program vil naturlig nok oppfylle kriteriene om størrelse på fagmiljø og antall stipendiater. Læringsutbyttebeskrivelsen

vil måtte være overgripende og generisk slik som i dag. Utfordringen i en slik modell er å få etablert en tydelig faglig ledelse når programmet er av en slik størrelse, samt hvordan den sentrale ledelsen skal samhandle med fakultets- og instituttnivået. I en slik modell kan det oppstå spenninger mellom det sentrale nivået og fakultetsnivået med hensyn til arbeidsdeling, myndighet og ansvar. Hvis UiB vil fortsette med ett ph.d.-program betyr dette at man må gjennomføre noen vesentlige endringer i hvordan ph.d.-programmet styres for å møte kravet om tydelig ledelse av programmet. Sentralnivået på UiB må med en slik løsning mer inn i kvalitetssikringen av programmet.

Fakultetsvise ph.d.-program:

Den løsningen som ligger nærmest praksis ved UiB, og som også er den løsningen som arbeidsgruppen anbefaler, er ordningen med fakultets-ph.d.-program. Ved å organisere ph.d.-programmene fakultetsvis vil doktorgradsprogrammene ha en slik størrelse og faglig bredde at kravene i studiekvalitetsforskriften lett vil kunne innfris. Den faglige bredden innenfor et fakultet tilsier at læringsutbyttebeskrivelsen i et fakultets-ph.d.-program vil være mer generisk. Samtidig vil ikke omfanget av fagdisipliner være så stort at det vanskeliggjør faglig ledelse av programmet samtidig som det sikrer en viss avstand fra doktorgradskandidat og veileder. Den faglige bredden innenfor et fakultet betyr også at krav til opplæringsdel og avhandling ikke nødvendigvis vil være så fagspesifikke at det hindrer tverrfaglige prosjekter. En utfordring med dagens ph.d.-forskrift ved UiB er at den ikke klart hjemler fakultetenes myndighet til å fastsette egne regler. Siden forskerutdanningen ved UiB er unntatt institusjonens kvalitetssikringssystem har heller ikke programledelsen noen forankring utover det overordnede ansvaret til universitetsstyret. Ved å opprette fakultetsprogrammer vil man samordne fakultetenes oppgaver med gjennomføringen av forskerutdanningen med ledelse, kvalitetsutvikling og kvalitetssikring.

Anbefalinger:

Arbeidsgruppen anbefaler at UiB innfører fakultetsvise ph.d.-program og fastsetter et kvalitetssikringssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB. Siden UiB i dag har et fakultetsnivå med organer og verv som utøver ledelse og kvalitetssikring av forskerutdanningen vil innføringen av fakultetsspesifikke ph.d.-program i realiteten innebære få endringer i hvordan forskerutdanningen på UiB drives. Like fullt må regelverket for forskerutdanningen revideres og suppleres. Arbeidsgruppen anbefaler følgende tiltak for å innføre fakultetsvise ph.d.-program og kvalitetssikringssystem:

Revidering av UiBs ph.d.-forskrift:

UiBs ph.d.-forskrift må endres, da spesielt §3 *Ansvaret for ph.d.-utdanningen*.

Fastsette kvalitetssikringssystem:

UiB må opprette et kvalitetssikringssystem for forskerutdanningen. Mye av innholdet i dette systemet er en videreføring av eksisterende ordninger. Arbeidsgruppen foreslår noen nye kvalitetssikringselementer og en videreutvikling av styringsstrukturene rundt forskerutdanningen. Nye elementer er i første rekke innføringen av programevaluering for ph.d. og alumniundersøkelse. Arbeidsgruppen anbefaler at kvalitetssikringssystemet forvaltes av forskningsadministrativ avdeling.

Arbeidsgruppen anbefaler også nye styringsstrukturer for ph.d.-utdanningen. Hvert ph.d.-program bør få oppnevnt et styre og en programleder for å kunne ivareta kravet om en tydelig ledelse av programmet. Dette kan være en videreføring av allerede eksisterende råd og utvalg som i dag arbeider med forskerutdanningsspørsmål på fakultetsnivå, men med nytt

og tydeligere mandat. Det vervet i dekanatet som har et spesielt ansvar for forskerutdanningen bør få tildelt rollen som leder av ph.d.-programmet ved fakultetet. Videre bør lederne for fakultetsprogrammene møtes i et forum eller utvalg på sentralt nivå. Kvalitetssikringssystemet bør også inneholde mekanismer for tilbakemelding fra universitetsledelse til fakultet og tilbakemeldinger fra fakultet til grunnenhet. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det opprettes dialogmøter mellom disse nivåene som finner sted i etterkant av rapporteringen som foregår gjennom forskerutdanningsmeldingen.

Fastsette Ph.d.-programbeskrivelse:

Fakultetene lager programbeskrivelser etter mal gitt av universitetsstyret.

Programbeskrivelsen skal inneholde programmets læringsutbytte og kan inneholde fakultetsspesifikke regler og retningslinjer om opptak, struktur og innhold i program deriblant opplæringsdel, veiledning, midtveisevaluering, fremdriftsrapportering, avhandling og bedømmelse.

Høring

Rapporten «Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen» ble sendt på høring til fakultetene. Nedenfor følger en sammenfatning av høringsinnspillene for hvert av fakultetene. Fakultetene har hatt en forskjellig behandling i utformingen av sine høringsinnspill. Rapporten har blitt sendt ut til institutter, forskerskoler, stipendiatsutvalg og blitt diskutert i forsknings og forskerutdanningsutvalg ved fakultetene.

HF

Det humanistiske fakultet støtter ikke arbeidsgruppens forslag om å opprette fakultetsvise ph.d.-program. Fakultetet mener de faglige argumentene for en slik organisering ikke er utredet. HF-fakultetet mener at fakultetsvise ph.d.-program vil gjøre tverrfaglighet vanskeligere. De ønsker heller ikke å åpne opp for ulikt regelverk ved fakultetene på UiB. HF støtter et kvalitetssikringssystem for tredje syklus som følger UiBs normer for dette, og som er tilpasset utfordringer som gjelder forskerutdanningen. De støtter også forslaget om å forankre ansvarsfordelingen på de ulike enhetene.

MN

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet støtter anbefalingene i rapporten. Fakultetet mener det er meget positivt at man får en klar delegasjon av ansvar og myndighet fra universitetsstyret til fakultetsnivået. I tillegg foreslår MN-fakultetet at forskriften gir myndighet til å delegere og tydeliggjøre ansvar mellom fakultet og institutt. Fakultetet mener fakultetsvise program vil kunne ivareta tverrfaglighet.

MED

Medisinsk fakultet mener det er viktig at forskerutdanningens kvalitetssikringssystem integreres med det øvrige kvalitetsarbeidet ved institusjonen med tilpasninger som ivaretar forskerutdanningens egenart. Fakultetet mener ansvaret for programevalueringer bør legges til universitetsstyret. Hvis universitet velger å organisere forskerutdanningen i fakultetsprogram mener fakultetet at universitetsstyret bør godkjenne programbeskrivelsene. Det bør ikke gis anledning til å opprette mer enn ett program per fakultet. Fakultetet mener også at det er viktig at den fremtidige organiseringen ikke hindrer tverrfaglighet i forskerutdanningen.

SV

Det samfunnsvitenskapelige fakultet mener det er hensiktsmessig å forankre ledelse, ansvar for kvalitetsutvikling og styring av forskerutdanningen ved fakultetene. Fakultetet er positive til kvalitetssikringselementer som programevaluering og kandidatundersøkelse. Videre mener fakultetet det er viktig at det fortsatt vil være rom for flerfaglighet og prosjekter som ikke nødvendigvis tilhører de fagdisiplinene som fakultetet rommer i et fremtidig ph.d.-program.

PSY

Det psykologiske fakultet støtter forslaget om å organisere fakultetsvise program og mener dette ikke vil innebære store endringer fra hvordan dagens ordning blir praktisert. Videre mener fakultetet at det blir viktig at UiB sentralt holder et oppsyn med utformingen av fakultetsvise programbeskrivelser for å sikre konsistens. Fakultetet støtter også forslagene som omhandler opprettelsen av et kvalitetssikringssystem og de skisserte elementene i dette systemet. I tillegg kommer fakultetet med forslag om å utvikle objektive kvalitetsindikatorer for forskerutdanningen, alumninettverk og et kursstilbud i generiske ferdigheter.

JUSS

Juridisk fakultet stiller seg positiv til at ansvaret for organiseringen av forskerutdanningen legges på fakultetsnivå noe som vil gi fakultetet større muligheter til å ivareta kvalitetssikringen og utviklingen av programmet. Fakultetet synes det er svært viktig at fleksibiliteten til å utvikle tverrfaglige ph.d.-prosjekter opprettholdes.

KMD

KMD støtter ikke rapportens hovedanbefaling om fakultetsvise organisering fordi forslaget kan få faglige konsekvenser for våre fagmiljøer, som ikke er tatt med i vurderingen. Hovedspørsmålet for KMD handler om hvordan den foreslåtte organisering vil påvirke fakultetets tverrfaglige innretning og kunnskapsmiljø. KMD ser nødvendigheten av å vurdere en reorganisering av UiBs forskerutdanning, men hadde ønsket en grundigere vurdering av mulige faglige konsekvenser og at flere modeller var utredet. KMD vil ha både kunstneriske og vitenskapelige stipendiater. De vitenskapelige stipendiatene vil ikke kunne fylle volumkravet. De kan ikke inkluderes i ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Programtilhørighet, faglige, økonomiske og administrative konsekvenser for disse stipendiatene må utredes nærmere. KMD foreslår at flere alternativ utredes og at eventuelle faglige konsekvenser av de ulike modellene blir belyst før beslutning om fremtidig organisering av forskerutdanningen tas.

Universitetsdirektørens kommentarer

Rapporten «Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen ved Universitetet i Bergen» er en oppfølging av Nokut sitt tilsyn av kvalitetssikringssystemet til UiB i 2013 og endringene i Studiekvalitetsforskriften og Tilsynsforskriften. Universitetsdirektøren mener anbefalingene til arbeidsgruppen innebærer en fornuftig reorganisering av doktorgradsutdanningen ved UiB. Endringene med større grad av fakultetsansvar og ledelse vil formalisere en praksis som allerede er gjeldene ved UiB. Et sterkere mandat for kvalitetsutvikling innenfor fakultetsprogrammer vil gi et godt rammeverk for å heve kvaliteten på doktorgradsutdanningen. Alle fakultetene støtter forslaget med å opprette et kvalitetssikringssystem for doktorgradsutdanningen. Når det gjelder opprettelse av fakultetsprogram er oppfatningene mer ulike. HF og KMD er tydeligst på at de ikke støtter arbeidsgruppens forslag på dette punktet. MN er mest positive. Et av forslagene til arbeidsgruppen går ut på å opprette et sentralt organ for forskerutdanningsaker.

Universitetsdirektøren mener forskerutdanningen er best tjent med at disse sakene fortsatt behandles i universitets forskningsutvalg som en viktig strategisk forskningskomponent.

KMDs vitenskapelige stipendiater er i dag ansatt ved Griegakademiet og er ph.d.-kandidater i HF sin doktorgradsutdanning. Vel en tredjedel av UiBs ph.d.-kandidater har eller har hatt et arbeidssted og en arbeidsgiver ved en enhet som ikke er underlagt det fakultetet de tar forskerutdanningen sin ved. Universitetsmuseet er en fagenhet internt ved UiB som har stipendiater knyttet til HF- og MN-fakultetene. Fakultetene har gode ordninger for å ivareta disse ph.d.-kandidatene. En NIFU-undersøkelse¹ viser at slike eksterne kandidater føler seg godt ivaretatt der de tar sin gradsgivende utdanning. På dette grunnlaget anbefales det at en formålstjenlig løsning for plassering av KMDs vitenskapelige stipendiater utarbeides i dialog med involverte fakulteter.

23.11.2017Espen Dahle/Yngve Brynjulfsen/avdelingsdirektør Christen Soleim

¹ https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2445865/NIFU-rapport2017-10_1.pdf?sequence=9&isAllowed=y

Utkast til mal for fakultetenes programbeskrivelser

Det bør utarbeides programbeskrivelser som er relativt kortfattet i formen. Fakultetenes programbeskrivelser tar utgangspunkt i den sentrale ph.d.-forskriften. Programbeskrivelsene *kan* eller *bør* være mer spesifikke i det følgende:

Programmets navn, mål, omfang og kvalifikasjon

Overordnet

- Et par/tre setninger om hva som er særskilt ved dette fakultetets program (bør)
- Programmets navn (bør)
- Programmets kvalifikasjon: ph.d. (bør)

Læringsutbyttebeskrivelse

- Læringsutbyttebeskrivelse i henhold til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (bør)

Opptak

Vilkår for opptak

- På hvilke grunnlag vil søkerne bli vurdert (bør)
- Hvilke dokumenter som skal legges ved søknaden (bør)
- Krav til hva prosjektbeskrivelsen skal inneholde (bør)
- Språkkrav (kan)

Opptaksperiode

- Maksimal lengde på planlagt studieløp, med finansiering (bør)
- Maksimal lengde i programmet, inkludert perioder uten finansiering (bør)
- Vilkår for forlengelse etter finansierings slutt (bør)

Struktur og innhold i programmet

Veiledning

- Veileders rolle i søknadsprosessen (kan)
- Veileders plikter (bør)
- Kandidatens plikter i veilederforholdet (bør)
- Antall timer som beregnes til veiledning (kan)

- Understreke at følgende må gjøres tydelig ved oppstart: (kan)
 - Fordeling mellom hoved- og biveileder(e)
 - Eventuell økonomisk kompensasjon til eksterne

Midtveisevaluering

- Spesifikk beskrivelse av hva midtveisevalueringen skal inneholde (bør)

Fremdriftsrapportering

- Rutiner for hvordan fremdriftsrapportene skal følges opp (kan)

Opplæringsdelen

- Slå fast de viktigste elementene i programmets opplæringsdel (bør)
 - Valgfri del/obligatorisk del, metode/teori
 - Formidling, og hvordan dette skal beregnes
 - Vitenskapsteori og etikk
- Regler for innpassing av eksterne emner (bør)
- Emner som er tatt før opptak, hvor gamle kan disse være (bør)
- Hvor stor del av opplæringsdelen må tas etter opptak (bør)
- Krav til dokumentasjon av elementer i opplæringsdelen (bør)
- Omtale muligheten for individuelt lesepensum, og retningslinjer for dette (bør)
- Muligheten for å innpasse masteremner, og retningslinjer for dette (bør)

Avhandlingen

- Retningslinjer ved artikkelbaserte avhandlinger (kan)
 - Antall artikler
 - Retningslinjer for kappen
 - Retningslinjer for medforfatterskap

Fullføring

Bedømmelse

- Retningslinjer for tidsbruk (kan)
- Hvilke vedlegg som må følge søknaden om å forsvare avhandlingen (bør)
- Elektronisk eller fysisk versjon av avhandlingen, antall eksemplarer av avhandlingen (bør)
- Retningslinjer for errata (bør)

- Beskrive rekkefølge mellom ph.d.-kandidat og opponenter hvis denne skiller seg fra hovedmodellen (kan)

Kvalitetssikring

Evalueringsordning for ph.d.-programmet

- Beskrivelse av evalueringsordningen for ph.d.-programmet (bør)

FORSLAG TIL STRUKTUR, MYNDIGHET OG KVALITETSSIKRINGSOPPGAVER FOR PH.D.-UTDANNINGEN

Tabellene under er forslag til hvilken myndighet og oppgaver de ulike organer og rollene skal ha for ph.d.-utdanningen ved UiB

- Tabellene må behandles kolonnevis, dvs. det er ingen horisontal sammenheng mellom cellene
- Noen av organene og rollene er nye, men basert på allerede etablerte strukturer ved UiB
- Innretningen på de nye kvalitetssikringselementer bør evalueres etter gjennomføring. Dette gjelder spesielt programevaluering, alumni-, frafalls- og forsinkelsesundersøkelse

SENTRALT NIVÅ

Universitetsstyret / rektor <i>Har det overordnede ansvaret for ph.d.-utdanningen ved UiB</i>		
Vedta regler	Fatte vedtak i enkeltsaker	Kvalitetssikring
Vedtaksmyndighet for ph.d.-forskrift	Opprette og nedlegge program	På bakgrunn av forskerutdanningsmeldingen, vurdere om det skal innføres tiltak overfor enkelte fakultet eller for UiB sin forskerutdanning som helhet
Fastsette regler for utforming av programbeskrivelser	Foreta kreering til ph.d.-graden av den enkelte kandidat	På bakgrunn av alumniundersøkelsen, gi innspill til hva som kan forbedres i ph.d.-programmet med tanke på kandidatenes karriere
Fastsette regler for utforming av vitnemål		

UiB sitt forskningsutvalg

Forberedende behandling av saker som skal vedtas av Universitetsstyret

Gi råd om endringer i ph.d.-forskriften

Gi råd om regler for utforming av programbeskrivelser

Gi råd om oppretting og nedlegging av ph.d.-program

Diskutere forskerutdanningsmelding, og gi råd om eventuelle kvalitetssikringstiltak

Diskutere alumniundersøkelse, og gi råd om eventuelle kvalitetssikringstiltak

Koordinere tiltak mellom fakultetene

Diskutere implementering av Handlingsplan for forskerutdanning

Diskutere kandidat-, frafalls- og forsinkelsesundersøkelsen, og gi råd om eventuelle kvalitetssikringstiltak til fakultetene

Diskutere andre aktuelle saker

FAKULTET

Styret for ph.d.-programmet ved Det xxxx fakultet (programstyret), med en utnevnt leder*

Vedta regler

Kriterier og dokumentasjon ved opptak

Kriterier ved forlengelse av opptaksperioden etter at finansiering har utløpt

Midtveisevalueringen

Formalkrav til avhandlingen

Rammer og kriterier for opplæringsdelen

Kvalitetssikring

På bakgrunn av emneevaluering, vurdere kvaliteten på emnet og behovet for endringer i eller nedleggelse av emnet

På bakgrunn av evaluering av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen, vurdere behovet for å endre rammene, opprette eller nedlegge emner

På bakgrunn av forskerutdanningsmeldingen, vurdere tiltak overfor eventuelle utfordringer som kommer frem

På bakgrunn av kandidat-, forsinkelses- og frafallsundersøkelsen, vurdere strukturelle tiltak overfor utfordringer som kommer frem

På bakgrunn av programevalueringen, vurdere tiltak overfor eventuelle utfordringer som kommer frem

*fakultetet vedtar hvilket organ som skal utgjøre programstyret

Fakultetsledelse: leder for programstyret og/eller dekan

Fatte vedtak i enkeltsaker

Opprette og nedlegge emner

Opptak til ph.d.-programmet

Innpassing av kurs

Godkjenning av opplæringsdelen

Avslutning av veiledning og oppnevning av nye veileder

Forlengelse av studieretten

Godkjenning av kandidatens søknad om å få bedømt avhandlingen

Oppnevne bedømmingskomité

Godkjenne komiteens innstilling

Godkjenne prøveforelesning og disputas

Tvungen avslutning

INSTITUTT ELLER DET ORGAN SOM FAKULTETET VEDTAR

Ledelse for grunnenhet eller organ

Kvalitetssikring

På bakgrunn av forskerutdanningsmeldingen, vurdere tiltak overfor eventuelle utfordringer som kommer frem

På bakgrunn av fremdriftsrapporteringen, vurdere tiltak overfor eventuelle utfordringer som kommer frem

På bakgrunn av midtveisevaluering, vurdere tiltak overfor eventuelle utfordringer som kommer frem

Forslag til elementer i kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanningen ved UiB

Tabellene under er forslag til hvilken myndighet og oppgaver de ulike organer og rollene skal ha i kvalitetssikringen av ph.d.-utdanningen

- Noen av organene og rollene er nye, men basert på allerede etablerte strukturer ved UiB
- Innretningen på de nye kvalitetssikringselementer bør evalueres etter gjennomføring. Dette gjelder programevaluering, alumni-, frafalls- og forsinkelsesundersøkelse

SENTRALT NIVÅ

Element	Formål og frekvens	Ansvar for å vedta oppfølging	Eventuell tilrettelegging/oppfølging
Forskerutdanningsmelding: Viser nøkkeltall og gir statusoppdatering fra det foregående år	Den sentrale forskerutdanningsmeldingen gir en oversikt og utgjør et grunnlag for å vurdere om det skal innføres tiltak overfor enkelte fakultet eller for UiB sin forskerutdanning som helhet. Bygger på fakultetenes meldinger. Årlig	Universitetsstyret	Tilstanden på fakultetet følges opp med dialogmøter mellom universitetsledelsen og fakultetet
Alumniundersøkelse: innhente informasjon fra ph.d.-alumni om karrieren etter oppnådd grad	Gi innspill til hva som kan forbedres i ph.d.-programmet med tanke på kandidatenes karriere etter oppnådd grad. Hvert tredje år.	Universitetsstyret	FA ¹ innhenter informasjon og foretar analyse med tanke på eventuelle tiltak

¹ Forskningsadministrativ avdeling

PROGRAMNIVÅ (FAKULTETSVIS)

Element	Formål og frekvens	Ansvar for å vedta oppfølging	Eventuell tilrettelegging/oppfølging
Emneevaluering: Viser kandidatenes evaluering av enkeltemner på ph.d.-nivå som tilbys av programmet	Vurdere kvaliteten på emnet og behovet for endringer i eller nedleggelse av emnet. Hvert tredje år.	Programstyret	Institutt/fakultetsadm. foretar emneevaluering
Evalueringsrammene for opplæringsdelen og emneporteføljen	Vurdere rammene for opplæringsdelen og omfanget av emneporteføljen og behovet for å endre rammene, opprette eller nedlegge emner. Årlig	Programstyret	
Forskerutdanningsmelding: Viser nøkkeltall og gir statusoppdatering fra det foregående år	Forskerutdanningsmelding gir en oversikt og utgjør et grunnlag for å vurdere om det skal innføres tiltak i ph.d.-programmet. Årlig	Programstyret Instituttet (for instituttmeldingen)	Tilstanden ved grunnenhet følges opp med dialogmøter mellom fakultetet og grunnenhet
Fremdriftsrapportering: Årlig rapport fra kandidat og veileder. Samles i en database og blir gjort tilgjengelig for ledelse ved fakultet og institutt	Gir oversikt over fremdriften i det individuelle ph.d.-løp, og skal avdekke eventuelle forsinkelser i forhold til planlagt fremdrift. Tiltak må iverksettes ved problemer i ph.d.-løpet. Årlig	Det organ som fakultetet vedtar	FA tilrettelegger undersøkelsen
Midtveisevaluering: Oppsummering av fremdrift halvveis i ph.d.-løpet. Inkluderer også fagpersoner som ikke er veiledere	Gir en oversikt over fremdriften i det individuelle ph.d.-løp, og skal avdekke eventuelle forsinkelser i forhold til planlagt fremdrift. Gi innspill som kan heve kvaliteten på arbeidet. Tiltak må iverksettes ved problemer i ph.d.-løpet. Fortløpende	Det organ som fakultetet vedtar	

<p>Kandidatundersøkelse: spørreundersøkelse like etter fullført grad</p>	<p>Gir kandidatenes vurderinger av ph.d.-programmet og dens ulike elementer. Dette er innspill som kan heve kvaliteten på programmet. Tre ganger i året</p>	<p>Programstyret</p>	<p>FA tilrettelegger undersøkelsen. Fakultetsadm. analyserer undersøkelsen med tanke på eventuelle tiltak</p>
<p>Forsinkelses- og frafallsundersøkelse: innhente informasjon fra de som er forsinket eller skrevet ut av løpet</p>	<p>Gir en oversikt over elementer i forskerutdanningen som oftest fører til forsinkelser eller frafall. Vurdere tiltak overfor disse utfordringene. Hvert tredje år</p>	<p>Programstyret</p>	<p>FA tilrettelegger undersøkelsen. Fakultetsadm. analyserer fremdriftsrapportene med tanke på eventuelle tiltak</p>
<p>Programevaluering: en eksternt komité skal se på helheten i ph.d.-programmet: informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den fullførte forskningen</p>	<p>Få et eksternt og overordnet blick på ph.d.-programmet. Evalueringen skal gi råd om forbedringspotensial, med tanke på gjennomstrømming og kvalitet. Hvert sjette år.</p>	<p>Programstyret Fakultetsstyret Universitetsstyret</p>	<p>Fakultetsadm. tilrettelegger programevalueringen</p>